

11. marec 2008

Zdaňovanie miezd v OECD a v SR v rokoch 2000-2007

Pripravil: Ján Remeta

Súčasný trend v zdaňovaní - ako to prezentuje aj najnovšia publikácia OECD „Taxing wages“ - smeruje k menej progresívnejším daňovým systémom s menším počtom daňových pásiem a menšími rozdielmi medzi sadzbami v najvyšších a najnižších daňových pásmach. Daňové zaťaženie vyjadrené cez daňový klin (rozdiel medzi celkovými nákladmi práce zamestnávateľa a čistou mzdou zamestnanca vyjadrený v % z nákladov práce) sa v jednotlivých krajinách OECD výrazne líši. V roku 2007 daňový klin jednotlivca s príjmom na úrovni priemernej mzdy prevyšoval v Belgicku, Nemecku a Maďarsku 50% celkových nákladov práce, naopak v Mexiku a Japonsku nedosiahol ani 20%. S daňovým klinom na úrovni 38,5% sa Slovensko nachádza veľmi mierne nad úrovňou priemeru OECD (37,7%). V porovnaní s ostatným krajinami OECD má Slovensko horšiu pozíciu pri zdaňovaní nízko príjmových daňovníkov. U jednotlivca s dvoma deťmi dosiahol daňový klin úroveň 23% v porovnaní s priemerom OECD na úrovni 18,2%. Jednou z možností ako výraznejšie znížiť daňovo-odvodové zaťaženie nízko príjmových domácností je zavedenia zamestnaneckého bonusu.

Taxing Wages 2006/2007
OECD, 11.3.2007

Dňa 11.3.2008 zverejnila OECD pravidelnú publikáciu „Taxing wages“ s podtitulom „Tax reforms and tax burdens 2000-2006“, ktorá prezentuje detailný pohľad na medzinárodne porovnateľné informácie o výške daňovo-odvodového zaťaženia práce v rámci OECD, jeho štruktúru, ako aj trendy v jeho vývoji rokoch 2000-2006. Publikácia pokrýva všetkých 30 členských krajín OECD podľa skutočnosti v rokoch 2000-2006 a odhadu za rok 2007, pričom za hlavný ukazovateľ na meranie daňovo-odvodového zaťaženia používa daňový klin. Pre porovnateľnosť údajov sa používa jednotná definícia priemernej mzdy podľa odvetvovej klasifikácie ekonomických činností - OKEČ Rev. 3¹

Daňový klin

Daňový klin (tax wedge) vyjadruje rozdiel medzi celkovými nákladmi práce zamestnávateľa a čistou mzdou vyplatenou zamestnancovi „na ruku“. Počíta sa ako suma odvodov na sociálne zabezpečenie platených zamestnancami ako aj zamestnávateľmi a dane z príjmu, ktorá sa zníži o rodinné príspevky (napr. o daňový bonus na dieťa), pričom je vyjadrený v percentách celkových nákladov práce zamestnávateľa. Tento ukazovateľ je možné sledovať u viacerých skupín zamestnancov v závislosti od výšky príjmu, počtu detí, rodinného stavu, či pracovného pomeru.

Zdaňovanie miezd v roku 2007 (indikátory sú vyjadrené v %)

	J (67%)	J (100%)	J (167%)	J-2 (67%)	D-2 (100%,0%)	D-2 (100%,33%)	D-2 (100%,67%)	D (100%,33%)
Daňový klin								
Priemer OECD	33,8	37,7	42,1	18,2	27,3	29,5	32,4	34,5
Slovensko	35,6	38,5	40,5	23,0	24,2	29,3	32,3	35,6
Marginálny klin*								
Priemer OECD	43,8	46,5	48,5	45,6	47,4	45,7	47,6	45,3
Slovensko	44,4	44,4	42,8	44,4	44,4	44,4	44,4	44,4
Elasticita1**								
Priemer OECD	0,85	0,85	0,86	0,69	0,73	0,77	0,77	0,83
Slovensko	0,86	0,90	0,95	0,72	0,73	0,79	0,82	0,86
Elasticita2***								
Priemer OECD	0,84	0,86	0,89	0,68	0,73	0,77	0,77	0,83
Slovensko	0,86	0,90	0,96	0,72	0,73	0,79	0,82	0,86

šedá ukazuje horšie čísla ako je priemer OECD

* vyjadruje prírastok daňového klinu v prípade ak celkové náklady práce rástli marginálne

** percentuálny rast čistého príjmu zamestnanca pri zvýšení hrubej mzdy o 1%

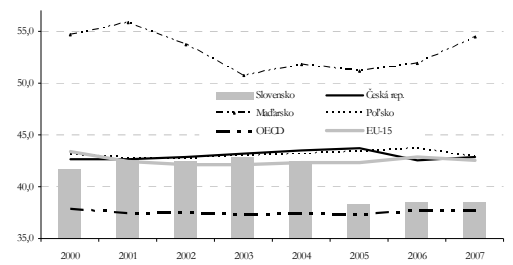
*** percentuálny rast čistého príjmu zamestnanca pri zvýšení ceny práce o 1%

Zdroj: OECD, J=jednotlivec, D=dvojica, počet detí, percentá v zátvorke vyjadrujú väzbu na priemernú mzdu zamestnanca podľa definície OECD

¹ Kalkulácia priemernej mzdy podľa tejto definície zahŕňa len pracovníkov pracujúcich v ťažobnom priemysle, priemyselnej výrobe, stavebníctve, veľkoobchode a maloobchode, hotelierstve, doprave, finančnom sprostredkovaní, obchode z nehnuteľnosťami a pri výrobe a rozvoze elektriny, plynu a vody (netýka sa sektorov A-B a L-Q podľa OKEČ).

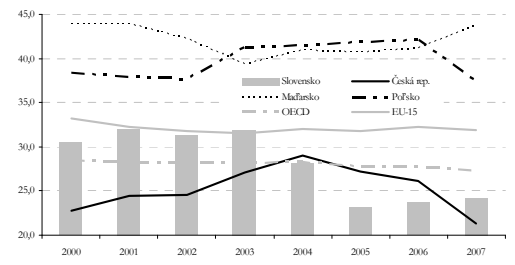
Slovensko zaznamenalo od roku 2000 jedno z najvýraznejších znížení daňového bremena v rámci OECD naprieč celým spektrom daňovníkov (na rôznych úrovniach príjmov a podľa rozdielného rodinného stavu), čo prezentujú aj nasledujúce grafy. Už daňová reforma v roku 2004 prispela svojou časťou k tejto skutočnosti, avšak najvýraznejšie zníženie daňového zaťaženia u jednotlivca a rodiny na Slovensku je možné sledovať hlavne v roku 2005, čo súvisí so zavedením II. piliera dôchodkovej reformy.

Veľkosť daňového klinu jednotlivca so mzdou na úrovni priemerného príjmu (% hrubej mzdy)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

Veľkosť daňového klinu rodiny s jedným zamestnaným, dvoma deťmi a mzdou na úrovni priemerného príjmu (% hrubej mzdy) ⁶

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

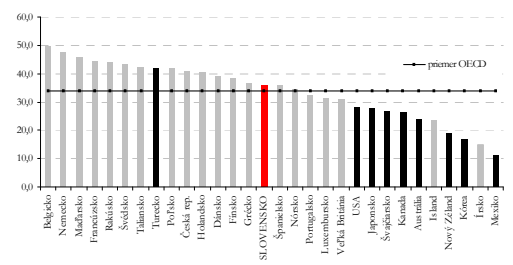
BOX 1: Vplyv II. piliera na veľkosť daňového klinu v rokoch 2005 - 2007

OECD nepovažuje podľa svojej definície odvody na sociálne zabezpečenie platené mimo sektora verejnej správy za daň a preto ich nezohľadňuje v kalkuláciách daňového klinu. V praxi to znamená, že odvody zamestnávateľa na starobné sporenie odvádzané do II. piliera (vo výške 9%) nie sú zahrnuté v kalkuláciách daňového a odvodového zaťaženia na Slovensku. Hodnota prezentovaného daňového klinu teda vypovedá len o skutočnom daňovom zaťažení tých jednotlivcov (resp. rodín), ktorí sú sporiteľmi v II. pilieri. Z hľadiska výsledkov je však dôležité, že výška daňového klinu je vyčíslená správne. Avšak na druhej strane dochádza z pohľadu zamestnávateľov k skresleniu celkových nákladov práce (ako aj ich odvodového zaťaženia), ktoré sú tak nižšie o 9% percentuálnych bodov. Problém zaznamenávania odvodov plynúcich mimo sektora verejnej správy sa týka aj ďalších členských krajín ako sú Holandsko, či Austrália. Z dôvodu skreslenej interpretácie niektorých indikátorov bude IFP na najbližšom zasadnutí pracovnej skupiny OECD (Working Party on Tax Policy and Tax Statistics) presadzovať, aby sa metodika výpočtu daňového klinu prehodnotila.

Zdaňovanie
nízkopříjmových
jednotlivcov a rodín s deťmi

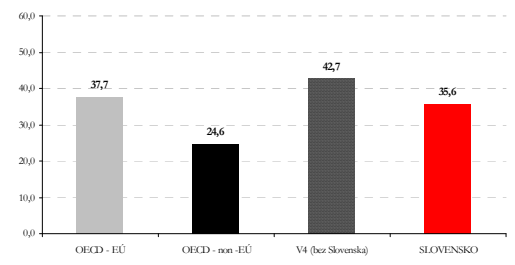
Napriek tomu, že väčšina indikátorov je na tom lepšie ako priemer OECD, osobitnú pozornosť je potrebné venovať skupine nízkopříjmových jednotlivcov a rodín s deťmi. Práve u týchto skupín je výška daňového klinu nad úrovňou priemeru OECD. Napríklad v porovnaní s priemerom OECD čelí jednotlivec s príjmom na úrovni 67% priemernej mzdy a dvoma deťmi daňovému zaťaženiu vyššiemu o 5,2 p.b. (23,0% voči 18,2%). Vyšší daňový klin v porovnaní s priemerom OECD Slovensko dosahuje aj v prípade nízkopříjmového jednotlivca a dvojice s nepracujúcim partnerom.

Veľkosť daňového klinu jednotlivca s príjmom na úrovni 67% priemernej mzdy (% hrubej mzdy)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

Veľkosť daňového klinu jednotlivca s príjmom na úrovni 67% priemernej mzdy (% hrubej mzdy)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

Tak ako už bolo spomenuté, tieto hodnoty platia iba pre sporiteľov v 2. pilieri, pričom je otáznou, či skupina nízkopříjmových má záujem participovať v 2. pilieri. Zároveň je otáznou, či „vynútené“ úspory do druhého piliera občania vnímajú ako zvýšenie svojho čistého príjmu. V opačnom prípade sú uvádzané hodnoty daňového klinu za Slovensko podhodnotené a vnímané daňové zaťaženie je vyššie o odvod do druhého kapitalizačného piliera.

Daňovo-odvodové zaťaženie nízkopříjmových domácností je dlhodobým problémom Slovenska. Jednou z možností ako zodpovedne pristúpiť k riešeniu tejto otázky je zavedenie zamestnaneckého bonusu.

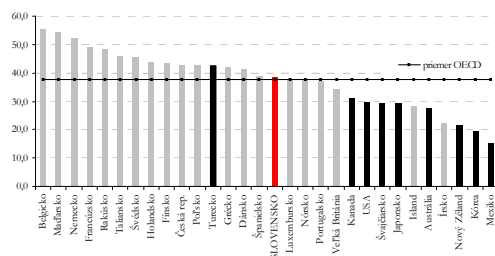
Medzinárodné porovnanie:
Jednotlivec s príjmom na úrovni priemernej mzdy

Nasledujúce grafy ponúkajú možnosť medzinárodného porovnania veľkosti **daňového klinu v prípade jednotlivca so mzdou na úrovni priemerného príjmu v roku 2007**. Ako je možné vidieť zverejnená publikácia potvrdzuje všeobecne známy fakt, že v krajinách EÚ je podstatne vyššie daňové zaťaženie než v ostatných vyspelých štátoch sveta.

Veľkosť daňového klinu sa v rámci krajín OECD pohybuje v intervale od 55,5% celkových nákladov práce v Belgicku až po 15,3% celkových nákladov práce v Mexiku. Slovensko s daňovým klinom vo výške 38,5%³ patrí medzi tie krajiny, ktorých daňovo-odvodové zaťaženie je na úrovni priemeru v OECD.

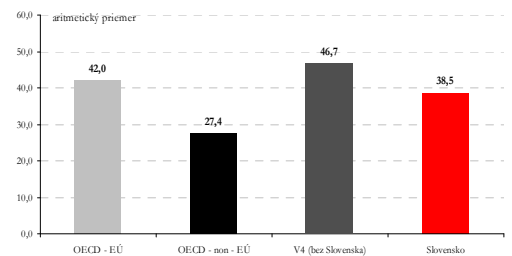
Porovnaním daňového zaťaženia v OECD v rokoch 2006 a 2007 dospejeme k záveru, že v 15 krajinách došlo k jeho zvýšeniu (najviac v Maďarsku o 2,5 percentuálneho bodu), v 11 sa znížilo (najviac o 2,4 percentuálneho bodu vo Švédsku) a v štyroch krajinách vrátane Slovenska zostalo daňové zaťaženie na úrovni z roka 2006.

Daňové zaťaženie v OECD v roku 2007
(% celkových nákladov práce)³

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

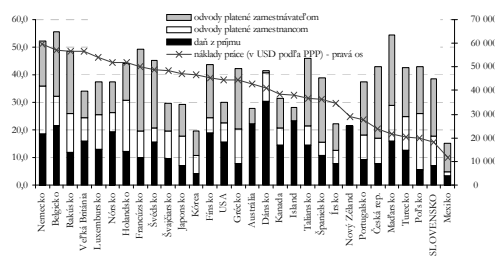
Daňové zaťaženie v OECD a V4 v roku 2007
(% celkových nákladov práce)³

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

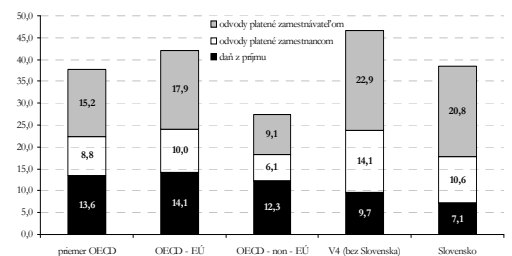
Nasledujúce grafy ilustrujú **štruktúru daňového klinu** v OECD a prezentujú jeho jednotlivé komponenty ako percento nákladov práce u jednotlivca so mzdou na úrovni priemerného príjmu v roku 2007. Celkové náklady práce sú vyjadrené v dolároch v parite kúpnej sily pre potreby objektívneho porovnania. Pomer dane z príjmu na celkových nákladoch práce v jednotlivých krajinách OECD sa pohybuje v intervale od 3,4% percenta v Mexiku až po 30,2% v Dánsku. Je zjavné, že proporcia odvodov na sociálne zabezpečenie platených tak zamestnávateľmi ako aj zamestnancami sa v jednotlivých krajinách OECD výrazne líši. Výnimku tvorí len Nový Zéland a Austrália, kde sa odvody na sociálne zabezpečenie neplatia resp. sa na ich odvode v malej miere podieľajú len zamestnávatelia.

Štruktúra daňového klinu v OECD v roku 2007
(% celkových nákladov práce)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

Štruktúra daňového klinu v OECD a V4 v roku 2007
(% celkových nákladov práce)

Zdroj: OECD; Taxing Wages 2006/2007

Pri detailnejšom pohľade na štruktúru daňového klinu je možné pozorovať, že Slovensko vďaka daňovej reforme uskutočnenej v roku 2004 dosahuje v súčasnosti veľmi nízku zaťaženosť miezd daňou z príjmu. Miera tejto záťaže (7,1% u jednotlivca) je približne polovičná v porovnaní s priemerom OECD (13,6%).

Rezervy však existujú v prípade odvodového zaťaženia zamestnávateľov. Podľa kalkulácií OECD, ktoré nezahŕňajú povinné príspevky zamestnávateľov na starobné poistenie platené mimo sektora verejnej správy odvodové zaťaženie slovenských zamestnávateľov dosahuje 20,8% celkových nákladov práce. V skutočnosti však reálne odvodové zaťaženie zamestnávateľov predstavuje 26,0% z celkových nákladov práce, čo je druhé najvyššie odvodové zaťaženie v rámci krajín OECD. Publikácia OECD - „Taxing wages“ zdôrazňuje, že **slovenskí zamestnávatelia veľkú časť nákladov práce znášajú vo forme vysokých odvodov avšak ich celkové náklady práce vyjadrené v USD podľa parity kúpnej sily sú druhé najnižšie v OECD** (Slovensko 18 215 USD⁴, priemer OECD 39 378 USD), pričom sú výrazne nižšie než je aj priemer ostatných štátov V4 (21 688 USD).

³ Podľa prepočtov IFP pri zohľadnení 9% odvádzaných na starobné sporenie výška daňového klinu jednotlivca na Slovensku dosahuje 42,6% celkových nákladov práce, čo je stále najnižšia úroveň v porovnaní s ostatnými krajinami V4 (Poľsko 42,8%, ČR 42,9%, Maďarsko 54,4%).

⁴ Podľa prepočtov IFP pri zohľadnení 9% odvádzaných na starobné sporenie je výška nákladov práce zamestnávateľa na úrovni 19 514 USD (podľa PPP), čo je stále druhá najnižšia úroveň v porovnaní s ostatnými krajinami.

V rámci krajín OECD je od roku 2000 badateľný sklon k menej progresívnejším daňovým systémom. Porovnaním rokov 2007 oproti 2000 zistíme, že z 30 členských krajín len tri zvýšili počet daňových sadzieb (Kanada, Portugalsko, USA), päť krajín si ponechalo daňové sadzby na úrovni v roku 2000. Dve krajiny - Slovensko a Island zaviedli daňový systém s jednou sadzbou dane. Naproti tomu väčšina krajín pristúpila k zníženiu horného (najvyššieho) daňového pásma na nižšiu úroveň príjmov.

Z uskutočnených daňových reforiem a zmien vo väčšine krajín (najvýraznejšie v Česku, Holandsku a Švédsku) **profitujú hlavne nízkopríjmoví zamestnanci.** Naopak väčší úžitok z daňových reforiem mali lepšie zarábajúci pracovníci v Austrálii, Kanade, Nemecku, Islande, Luxembursku, Nórsku a USA.

Trendy v sadzbách na platenie odvodov sociálneho zabezpečenia boli menej zreteľné. Vo väčšine krajín platia zamestnanci sadzby v rovnakej výške resp. sa zmenili len mierne.

Podobne **viacero krajín zaviedlo zamestnaním podmienené benefity a bonusy** (ktoré sú vo väčšine prípadov cielené na podporu rodín s deťmi) alebo upravilo už existujúci systém smerom k väčšej štedrosti. Napriek tomu v niektorých krajinách (Fínsko, Island, Taliansko, Nórsko, Slovensko, Portugalsko) došlo k zníženiu týchto peňažných príspevkov vzhľadom k úrovni príjmov. Na Slovensku je tento fakt výsledkom nastavenia indexácie daňového bonusu a rodinných prídavkov.

„Fiscal drag“ efekt

V rámci OECD sa v priemere počas sledovaného obdobia rokov 2000-2007 daňový klin na väčšine príjmových úrovniach znížil. Počas tohto obdobia došlo aj k významnému rastu nominálnych miezd - v 9 krajinách vrátane Slovenska tento rast presiahol 40%. Prijaté opatrenia v daňovej oblasti v rôznych krajinách a ich efekty na zdanené príjmy a náklady práce sa výrazne líšili. Hoci väčšina krajín zaviedla opatrenia na zníženie daní, akými sú napríklad zníženie daňových sadzieb, zavedenie „štedrejších“ daňových úľav, nie vždy tieto opatrenia viedli k významnému zníženiu daňového zaťaženia, ako by sa dalo očakávať.

Hlavným dôvodom prečo efekty znižovania sadzieb dane boli mnohokrát tlmené, resp. dochádzalo k zvýšeniu daňového zaťaženia, boli nedostatočné a nepravidelné úpravy daňových pásiem. V strednodobom horizonte tak v progresívnych daňových systémoch, kde sa neupravovali jednotlivé daňové pásma (napríklad indexáciou) dochádzalo k javu známemu ako „fiscal drag effect“.

BOX 2: „Fiscal drag effect“

„Fiscal drag effect“ predstavuje jav, ktorý vzniká z dôvodu nárastu úrovne príjmov (či už v dôsledku inflácie alebo reálneho rastu miezd) a s tým spojeným neupravovaním resp. nedostatočnou úpravou daňových pásiem ako aj ostatných daňovo odpočítateľných položiek. V prípade ak sa tieto položky a pásma pravidelne neupravujú v súlade s vývojom inflácie alebo rastu reálnych miezd (napríklad prostredníctvom indexácie) dochádza k rastu daňového zaťaženia u daňovníka. Napríklad ak v progresívnom daňovom systéme nedochádza k pravidelnej úprave daňových pásiem, v strednodobom horizonte môže daňovník v dôsledku inflácie alebo reálneho rastu mzdy padnúť do pásma s vyššou daňovou sadzbou a znášať tak vyššie daňové bremeno.